

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

Warszawa, dnia 16 maja 2013 r.

UEM-wpr-077-1/13(1013 -jd)

**Pan
Prof. zw. dr hab. Janusz Żmija
Dyrektor
Europejskiego Centrum Badawczego
Drobnych Gospodarstw Rolnych**

Stanisław Paweł Rykiel

w nawiązaniu do Memoriału Podkarpackiego, przygotowanego przez uczestników Konferencji Naukowo-Technicznej: „Drobne gospodarstwa rolne w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich”, która odbyła się w dniach 14-15 lutego br. w Chotowej (woj. podkarpackie), prezentującego postulaty rolników – członków Izb Rolniczych i środowisk naukowych, dotyczące wieloaspektowego wspierania gospodarstw socjalnych i drobnotowarowych w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020, przekazuje odpowiedź w odniesieniu do zawartych w Memoriale propozycji i postulatów.

I filar WPR

Jednym z priorytetów reformy systemu płatności bezpośrednich dla okresu po 2013 roku jest ukierunkowanie wypłaty części środków na specyfikę i potrzeby małych gospodarstw rolnych. Specjalnie dla małych gospodarstw projektowany jest odrębny, uproszczony mechanizm, w ramach którego rolnik prowadzący małe gospodarstwo rolne będzie mógł otrzymać płatność zryczałtowaną – zamiast wszystkich pozostałych płatności bezpośrednich przewidywanych do wdrożenia w ramach proponowanych zmian.

Pomimo istniejących rozbieżności co do szczegółów wdrożenia systemu dla małych gospodarstw rolnych pomiędzy Radą, Parlamentem Europejskim a Komisją Europejską (w chwili obecnej toczą się trilogi w tym zakresie – trójstronne rozmowy mające na celu wypracowanie jednolitego stanowiska ww. instytucji), można stwierdzić, z zastrzeżeniem możliwych zmian wynikających z trwających negocjacji, że płatność zryczałtowana będzie

obliczana według jednego z trzech sposobów, w zależności od decyzji państwa członkowskiego. Propozycja Rady w tym zakresie określa wysokość pomocy, jako kwotę:

- a. nieprzekraczającą 15% średniej płatności krajowej na beneficjenta;
- b. odpowiadającą średniej płatności krajowej na hektar pomnożonej przez liczbę hektarów (maks. 3) lub
- c. równą sumie płatności, jakie przysługiwałyby rolnikowi w systemie podstawowym, jednak nie większej niż 1000 euro.

W odniesieniu do możliwości korzystania przez małe gospodarstwa rolne z płatności ONW i płatności rolno-środowiskowych należy stwierdzić, że ani projekt rozporządzenia dotyczącego płatności bezpośrednich po 2013 r., ani projekt rozporządzenia dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich po 2013 r. nie zawierają przepisów wykluczających rolników korzystających z płatności zryczałtowanej (w ramach płatności bezpośrednich) z możliwości ubiegania się o wsparcie w ramach środków na rozwój obszarów wiejskich.

Należy również podkreślić, że projektowane przepisy w zakresie nowego systemu wsparcia bezpośredniego wyłączają rolników korzystających z systemu dla małych gospodarstw rolnych z obowiązku przestrzegania praktyk rolniczych w ramach zazielenienia, a także z obowiązku spełniania wymogów wzajemnej zgodności, co w konsekwencji sprawia, że nie będą oni podlegać obowiązkowi kontroli (wyłączenie to nie dotyczy jednak obowiązku przestrzegania obowiązujących przepisów i podlegania kontrolom urzędowym oraz związanym z nimi sankcjom).

Planowana reforma systemu wsparcia bezpośredniego wpisuje się w dotychczasowy kierunek zmian WPR w zakresie oddzielania płatności od bieżącej produkcji, zapoczątkowany reformą WPR z 2003 r. Dlatego też możliwość wspierania różnych sektorów produkcji rolnej w ramach płatności związanych z produkcją, ma charakter szczególny i jest obwarowana szeregiem ograniczeń. Projekt rozporządzenia dotyczący nowego systemu płatności bezpośrednich przewiduje ustanowienie systemu dobrowolnego wsparcia związanego z produkcją dla określonych sektorów rolnych, w których występują pewne trudności i które mają szczególne znaczenie ze względów gospodarczych, społecznych lub środowiskowych. Ponadto, wsparcie związane z produkcją będzie można przyznawać wyłącznie w zakresie, który jest niezbędny, aby zapewnić zachętę do utrzymania aktualnych poziomów produkcji.

W projekcie rozporządzenia wymieniono sektory i rodzaje produkcji, w których będzie możliwe stosowanie wsparcia związanego z produkcją. Wśród nich znalazły się sektory związane z produkcją zwierzęcą.

Należy jednak zauważyć, że rozstrzygnięcia w kwestii stosowania bądź nie wsparcia związanego z produkcją w danym sektorze, a w przypadku podjęcia decyzji o jego wprowadzeniu – określenie, jaka część pułapu krajowego zostanie przeznaczona na ten rodzaj wsparcia, jakie sektory będą nim objęte oraz jakie będą szczegółowe warunki dotyczące zasad realizacji takiego wsparcia, muszą uwzględniać ostateczny kształt unijnych przepisów prawnych dla tego rodzaju wsparcia, a te nie zostały jeszcze ostatecznie uzgodnione (trwają prace w ramach trilogów).

W odniesieniu do zasad kwalifikowalności gruntów rolnych w latach 2014-2020, w tym w szczególności w kwestii wielkości gospodarstw i działek rolnych, do których będzie mogła zostać przyznana płatność, należy wyjaśnić, że przepisy projektowanego rozporządzenia dotyczącego nowego systemu płatności bezpośrednich co do zasady przewidują utrzymanie obecnych rozwiązań w przedmiotowym zakresie, tj. państwo członkowskie może postanowić, że płatności nie będą przyznawane, jeśli łączna kwota płatności, o które wnioskuje rolnik

wynosi mniej niż 100 euro lub gdy kwalifikująca się powierzchnia gospodarstwa rolnego nie przekracza jednego hektara.

Minimalna powierzchnia działki rolnej, do której może zostać przyznana płatność nie została natomiast określona w omawianym projekcie rozporządzenia, gdyż tak jak i inne szczegółowe przepisy, rozstrzygnięcie w tej sprawie powinno się znaleźć w aktach wykonawczych wydawanych dopiero po osiągnięciu porozumienia w zakresie aktu bazowego. Należy jednak zaznaczyć, że na obecnym etapie prac MRiRW nie rozważa zmiany wielkości minimalnej powierzchni działki rolnej kwalifikującej się do płatności (0,1 ha).

Odnosząc się do gospodarstw drobnych do 5 ha oraz gospodarstw małych powyżej 5 ha, należy wyjaśnić, że stanowiska Rady i Parlamentu w kwestii obligatoryjności uczestnictwa w systemie dla małych gospodarstw rolnych są odmienne. Parlament postuluje, by rolnicy, którym w podstawowym systemie przysługiwałyby płatności w wysokości 1500 euro lub mniej, byli automatycznie włączani do systemu dla małych gospodarstw rolnych. Stanowisko Rady przewiduje natomiast, że państwo członkowskie będzie miało możliwość zadecydowania o automatycznym włączeniu rolników otrzymujących do 1000 euro płatności, z tym że co do zasady uczestnictwo w systemie następowałoby na wniosek rolnika. W obu propozycjach zakłada się jednak możliwość rezygnacji z uczestnictwa w systemie uproszczonym (lub nieprzystępowanie do niego w ogóle). W takim przypadku rolnik posiadający małe gospodarstwo rolne będzie mógł ubiegać się o płatności na takich samych zasadach jak pozostali beneficjenci.

Zgodnie ze stanowiskiem rządowym resort rolnictwa negatywnie odnosi się do zaproponowanej przez Komisję Europejską koncepcji dodatkowego, prośrodowiskowego komponentu płatności bezpośrednich, gdyż pomija on możliwości osiągania dodatkowych efektów środowiskowych poprzez obecne instrumenty, takie jak zasada wzajemnej zgodności oraz programy rolno-środowiskowe. Propozycja Komisji stoi w sprzeczności z celem bezpieczeństwa żywnościowego. W szczególności wymóg przeznaczenia 7% gruntów kwalifikujących się na obszary proekologiczne ograniczy wykorzystanie potencjału produkcyjnego gospodarstw towarowych, decydujących o produkcji i bezpieczeństwie żywnościowym.

Negocjacje nad reformą WPR wciąż trwają, dlatego Polska bierze aktywny udział w pracach nad wymiarem środowiskowym płatności bezpośrednich, w tym nad koncepcją przedstawioną przez Komisję Europejską, proponując rozwiązania pragmatyczne dla różnych typów gospodarstw, pozwalające na ograniczenie kosztów administracyjnych i nie pogorszenie pozycji konkurencyjnej polskiego rolnictwa na arenie międzynarodowej.

Rada przyjmując swoje stanowisko¹ w sprawie propozycji prawnych związanych z reformą WPR, wprowadziła wiele elementów upraszczających obowiązkowe wymogi (praktyki) zazielenienia, które pierwotnie proponowała Komisja Europejska m.in.:

- a. podniesiono z 3 ha do 15 ha powierzchnię gruntów rolnych w gospodarstwie, poniżej której będą one wyłączone z wymogu wyznaczania obszarów proekologicznych,
- b. zmniejszono z 7% do 5% wyjściowy poziom odsetka tych obszarów w gospodarstwie, a także rozszerzono kategorię gruntów traktowanych jako proekologiczne, m.in. o strefy buforowe bez nawożenia i pestycydów, uprawy wiążące azot (motylkowate), międzyplony lub pokrywą zieloną, obszary pod zagajnikami o krótkiej

¹ Porozumienie w sprawie stanowiska Rady wobec propozycji Komisji Europejskiej w zakresie WPR na lata 2014-2020, osiągnięte w dniu 19 marca 2013 roku podczas posiedzenia Rady Ministrów UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa.

rotacji, uprawy trwałe z obsadą więcej niż 20 drzew, ale nie przekraczającą 250 szt./ha,

- c. podniesiono z 3 ha do 10 ha powierzchnię gruntów ornych w gospodarstwie, poniżej której są one wyłączone z wymogu dywersyfikacji upraw. Jednocześnie wymóg ten został złagodzony w przypadku gospodarstw między 10 ha a 30 ha gruntów ornych poprzez zmniejszenie minimalnej liczby upraw w gospodarstwie z 3 do 2.

Polska, podobnie jak zdecydowana większość państw członkowskich, poparła ww. stanowisko Rady, gdyż realizuje ono większość polskich postulatów, także w dziedzinie zazielenienia.

II filar WPR

Na wstępie należy zaznaczyć, że na obecnym etapie prac nad nowym programem nie podjęto jeszcze ostatecznych decyzji co do zakresu wsparcia oraz ukierunkowania pomocy. Wybór działań do realizacji w ramach nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) oraz zakres wybranych działań będą wypracowane w porozumieniu z partnerami, w tym społecznymi, na podstawie analizy sytuacji pod względem mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń (analiza SWOT) oraz z uwzględnieniem potrzeb zdiagnozowanych w różnych obszarach działalności rolniczej.

Szczegółowe zasady dotyczące warunków uzyskania pomocy w ramach ww. działań zostaną określone po zakończeniu prac nad projektem *rozporządzenia Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)*. Równolegle w MRiRW toczą się prace koncepcyjne nad PROW na kolejny okres programowania (2014-2020).

W założeniach do PROW na lata 2014-2020 przewiduje się wsparcie dla małych gospodarstw. Projekt rozporządzenia przewiduje na podstawie art. 20.1.a.iii wsparcie obejmujące premię na rozwój małych gospodarstw, odpowiednio zdefiniowanych przez państwo członkowskie (wraz z określeniem minimalnej i maksymalnej wielkości gospodarstwa). Celem tego wsparcia jest poprawa konkurencyjności gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych, w szczególności ułatwianie restrukturyzacji gospodarstw stojących przed problemami strukturalnymi, szczególnie gospodarstw o niskim poziomie uczestnictwa w rynku, gospodarstw prowadzących działalność o charakterze rynkowym w określonych sektorach i gospodarstw wymagających zróżnicowania produkcji rolnej.

Zgodnie z projektem rozporządzenia pomoc może być udzielana w postaci grantu przyznawanego w celu rozwoju małego gospodarstwa rolnego, przy czym wysokość grantu powinna być ustalona z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej i społecznej kraju. Warunkiem przyznania pomocy jest przedłożenie i realizacja biznesplanu dotyczącego rozwoju gospodarstwa.

Ponadto projekt rozporządzenia przewiduje możliwość wsparcia inwestycyjnego gospodarstw. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 18 projektu rozporządzenia, możliwe będzie wsparcie inwestycji, które poprawiają ogólną efektywność gospodarstwa rolnego. Pomoc ma być skierowana do gospodarstw, które można określić, jako trwałe ekonomicznie. Szczegółowe warunki przyznawania wsparcia będą określone na podstawie przepisów rozporządzenia z uwzględnieniem założeń *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*, analizy SWOT nowego programu, innych dostępnych analiz, a także propozycji wypracowanych w ramach grup i podgrup roboczych.

PROW 2014-2020 przygotowany będzie na poziomie centralnym przez Ministra, jako Instytucję Zarządzającą (IZ) i współfinansowany głównie w oparciu o środki budżetu państwa.

Ze względu na znaczne różnice w poziomie i potrzebach rozwojowych obszarów wiejskich i rolnictwa w poszczególnych regionach Polski, właściwe jest zaprojektowanie i wdrożenie odpowiednich mechanizmów dostosowujących zakres i warunki wsparcia udzielanego w ramach Programu do specyfiki poszczególnych województw.

Niektóre instrumenty wsparcia funkcjonować muszą w sposób niezależny od podziału administracyjnego kraju. Dotyczy to np. płatności dla rolników gospodarujących na obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW) lub płatności Natura 2000.

W odniesieniu do wielu instrumentów wsparcia inwestycyjnego istotne jest dostosowanie zakresu ich stosowania do uwarunkowań i potrzeb regionalnych. Istotne jest też zapewnienie zrównoważonego w skali kraju dostępu do środków i tym samym zapobieżenie pogłębianiu się dysproporcji rozwojowych między regionami.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, planuje się zastosowanie tzw. pogłębionej regionalizacji Programu. Mechanizm polegać będzie na dokonaniu podziału części całkowitego budżetu programu (poza działaniami o charakterze horyzontalnym) na pule przeznaczone dla poszczególnych województw, a następnie określenie przez Samorządy Województw, które z działań i w jakim wymiarze finansowym powinny zostać wdrożone na ich terenie. Tym samym ostateczny budżet poszczególnych działań byłby określony na podstawie wskazań poszczególnych województw. Należy jednocześnie założyć wprowadzenie ograniczeń odnośnie do swobody dokonywanych wyborów tak, aby zapewnić minimalny poziom nakładów na niektóre, szczególnie istotne w skali kraju, cele.

Drugim zakładanym mechanizmem pogłębionej regionalizacji byłoby zróżnicowanie kryteriów dostępu lub wyboru operacji w ramach niektórych działań Programu. Poprzez odmienne w różnych województwach określenie grup docelowych odbiorców pomocy lub preferowanych obszarów, sektorów itp., można będzie dostosować poszczególne instrumenty wsparcia do specyfiki poszczególnych województw.

Planowane jest uwzględnienie w Programie inwestycji dotyczących targowisk. Możliwości takie dają przepisy art. 21 projektu rozporządzenia, dotyczącego wsparcia inwestycji polegających na budowie lub modernizacji infrastruktury handlowej (targowisk), które służą realizacji celu polegającego na poprawie organizacji łańcucha żywnościowego, poprzez promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw.

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 49 projektu rozporządzenia, w nowym okresie programowania konieczne będzie określenie kryteriów wyboru operacji w ramach ww. działań. Celem kryteriów wyboru jest zapewnienie równego traktowania wnioskodawców, lepszego wykorzystania zasobów finansowych i ukierunkowanie środków zgodnie z priorytetami Unii Europejskiej w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Komisja Europejska podkreśla konieczność precyzyjnego ukierunkowania pomocy inwestycyjnej tak, aby projekty współfinansowane ze środków UE wpływały na realizację celów UE oraz precyzyjnie odpowiadały na zdiagnozowane potrzeby polskiego rolnictwa. W związku z powyższym, należy mieć na uwadze, że działania skierowane będą do określonej grupy gospodarstw, a zakres możliwych do zrealizowania operacji będzie uzależniony od celu, jaki będzie postawiony przed działaniem.

Art. 32 projektu rozporządzenia w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przewiduje, że płatności dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami

naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, udzielane są w celu zrekomensowania rolnikom dodatkowych kosztów i utraconych dochodów w wyniku ograniczeń dla produkcji rolnej. Dopuszczalne wysokości płatności zostały zaproponowane w załączniku do tego projektu. W związku z tym na etapie przygotowania PROW 2014-2020, zostanie przeprowadzona analiza aktualnie obowiązującej stawki płatności ONW.

Należy zaznaczyć, że dokonanie przedmiotowej oceny jest uzależnione od ostatecznych ustaleń Rady UE oraz Parlamentu Europejskiego w zakresie nowego sposobu wyznaczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi (obecne ONW typ nizinny), ponieważ dodatkowe koszty i utracone dochody oblicza się przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się ograniczeniami naturalnymi ani innymi szczególnymi ograniczeniami, a na obecnym etapie dyskusji nad projektem rozporządzenia nie jest możliwe określenie, jakie obszary mogą być zakwalifikowane, jako obszary charakteryzujące się ograniczeniami naturalnymi.

W odniesieniu do postulatu, aby tworzone ustawodawstwo rolnicze i okołorolnicze było zrozumiałe dla adresatów, informuję, że z uwagi na zgłaszane przez rolników trudności w stosowaniu bądź interpretacji niektórych przepisów określonych w rozporządzeniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

- a. z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. z 2007 r. Nr 5, poz. 38),
- b. z dnia 8 czerwca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (Dz. U. Nr 113, poz. 753),

MRiRW obecnie analizuje szczegółowo potrzebę i możliwości wprowadzenia zmian w tych przepisach, w tym m.in. w zakresie rodzajów produktów. W tym celu w dniu 11 marca 2013 r. w MRiRW zorganizowano spotkanie, m.in. z przedstawicielami organizacji promujących lokalną i tradycyjną produkcję żywności, pracownikami ośrodków doradztwa rolniczego oraz przedstawicielami Inspekcji Weterynaryjnej. Spotkanie miało na celu identyfikację konkretnych problemów związanych z dostosowaniem działalności prowadzonych przez rolników do wymagań przepisów krajowych z zakresu bezpieczeństwa żywności pochodzenia zwierzęcego. Prace w tym zakresie będą kontynuowane.

III. Wspieranie wsi i rolnictwa z Funduszu Spójności

Środki finansowe dostępne w ramach II filaru Wspólnej Polityki Rolnej UE to podstawowe źródło wsparcia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. W ramach tych środków przewidziana jest możliwość realizacji na obszarach wiejskich szeregu instrumentów wpływających na poprawę konkurencyjności sektora rolnego, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w zakresie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny tych obszarów. O ile część działań II filara, w szczególności tych na poziomie gospodarstw rolnych i ściśle powiązanych z produkcją rolniczą, realizowana może być jedynie z wykorzystaniem środków EFRROW, o tyle kompleksowo rozumiane wsparcie rozwoju obszarów wiejskich musi być uzupełnione szerszym zakresem instrumentów. Kwestie związane z szeroko rozumianym rozwojem infrastruktury technicznej (m.in. komunikacyjnej, energetycznej, wodno-kanalizacyjnej, IT) mogą być realizowane ze środków zarówno Wspólnej Polityki Rolnej, jak i Polityki Spójności.

Biorąc równocześnie pod uwagę to, aby wsparcie w ramach ww. zakresów realizowane było na obszarach wiejskich i poza nimi, konieczne jest zapewnienie na ich realizację kompleksowej pomocy z jednego źródła, jakim powinna być Polityka Spójności. W związku z powyższym proponuje się, aby następujące zakresy wsparcia uwzględnione były

w programach krajowych i regionalnych koordynowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Dotyczy to:

- a. całości zadań z zakresu gospodarki wodnej (poza inwestycjami realizowanymi na poziomie pojedynczych gospodarstw rolnych),
- b. inwestycji z zakresu gospodarki odpadami,
- c. inwestycji związanych z gospodarką wodno-ściekową,
- d. wsparcia rozwoju odnawialnych źródeł energii (poza inwestycjami w tym zakresie, realizowanymi przez gospodarstwa rolne na własne potrzeby),
- e. budowy infrastruktury Internetu szerokopasmowego.

Ponadto, w celu wsparcia zmian strukturalnych na wsi i zwiększenia możliwości znalezienia pracy poza rolnictwem, niezbędne jest podnoszenie i nabywanie kwalifikacji zarówno rolników, jak i członków ich rodzin w kierunku pozarolniczym. Dalszego rozwoju i włączenia działań proinnowacyjnych do swojego zakresu działań wymagają także istniejące struktury upowszechnienia wiedzy. Oba powyższe zadania stanowić powinny element kompleksowego wsparcia udzielanego w ramach programów Polityki Spójności obejmujących zarówno szkolenia i doradztwo związane z przygotowaniem mieszkańców wsi, w tym rolników, do podejmowania działalności pozarolniczej, jak i doskonalenie doradców.

IV. Wspieranie krajowe

Pomoc krajowa w rolnictwie jest udzielana na podstawie krajowych przepisów, które są zgodne z przepisami i zasadami udzielania pomocy publicznej określonymi przez prawodawstwo unijne. Obecnie przygotowywane są przez Komisję Europejską przepisy w zakresie pomocy publicznej na lata 2014-2020. Pomoc publiczna udzielana w tym okresie będzie musiała być zgodna z tymi przepisami.

Badania naukowe rolnicze i ekonomiczne, służące postępowi technologicznemu i organizacyjnemu w rolnictwie, są wspierane przez MRiRW ze środków budżetu państwa poprzez finansowanie realizacji zadań wynikających z programów wieloletnich. Programy te realizują głównie instytuty nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz inne jednostki naukowe, np. uczelnie wyższe i PAN. Na realizację programów wieloletnich w budżecie państwa planowane są corocznie znaczne nakłady środków finansowych, np. w 2012 r. wydatkowano na ten cel ponad 92 mln zł. Obecnie realizowanych jest 10 programów wieloletnich. W następnych latach planowana jest kontynuacja realizacji tych programów.

V. Niezbędne zmiany prawne służące gospodarstwom drobnym

Obecnie obowiązujące przepisy ustawy z dnia 26 marca 1982 r. *o scalaniu i wymianie gruntów* (Dz. U. z 2003r. Nr 178, poz. 1749, z późn. zm.) zapewniają możliwość poprawy warunków gospodarowania wszystkim grupom gospodarstw, również gospodarstwom drobnym. Działania związane ze scalaniem i wymianą gruntów finansowane są z budżetu Państwa i nie wymagają ze strony rolników żadnych opłat. Jedynym warunkiem jest formalne wystąpienie z wnioskiem większości rolników z danego obszaru do starosty o przeprowadzenie postępowania scaleniowego. Dotyczy to również „scalania sąsiedzkiego” z tą różnicą, że ze zgodnym wnioskiem o przeprowadzenie takiego postępowania wymiennego muszą wystąpić do starosty wszyscy zainteresowani. Nie ponoszą oni również z tego tytułu żadnych kosztów, a stan wynikający z takiego postępowania zatwierdzany jest

w drodze decyzji administracyjnej przez starostę. Po wejściu Polski do UE postępowania takie finansowane są również ze środków EFRROW, nie jest natomiast planowane objęcie wsparciem postępowania wymiennego w nowym okresie programowania. Nie wyklucza to możliwości występowania o przeprowadzanie zamiany gruntów rolników na podstawie obecnie obowiązujących przepisów kodeksu cywilnego (art. 603-604), a więc na drodze umowy cywilnoprawnej.

W odniesieniu do postulatu dotyczącego zmiany przepisów w zakresie tworzenia zespołów (grup producentów) adekwatnych dla potrzeb i możliwości drobnych gospodarstw, należy zauważyć, że promocja i wsparcie konsolidacji producentów m.in. w grupy producentów może odegrać kluczową rolę dla podniesienia konkurencyjności i wzrostu gospodarczego europejskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. Powyższą szansę zauważa również m.in. Komisja Europejska. Jednym z sześciu wspólnotowych priorytetów rozwoju obszarów wiejskich, przyczyniających się również do realizacji *Strategii Europa 2020*, jest poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie. Propozycja legislacyjna odnosząca się do wsparcia rozwoju obszarów wiejskich po roku 2013 zakłada, że cel ten może zostać osiągnięty m. in. poprzez kontynuację wsparcia na tworzenie grup producentów.

Według wspomnianej propozycji legislacyjnej, podobnie jak to ma miejsce w bieżącym okresie programowania, pomoc dla grup producentów będzie realizowana w formie rocznych płatności w okresie pierwszych pięciu lat od dnia wpisu grupy do rejestru grup producentów rolnych i będzie stanowiła procentowy ryczałt od wartości przychodów netto grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, wytworzonych w gospodarstwach rolnych jej członków w poszczególnych latach. Jedną z najważniejszych zmian, jakie znalazły się w tym projekcie, jest zwiększenie poziomu wsparcia dla grup producentów.

Odnosząc się do postulatu dzierżawy gruntów, informuję, że zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 19 października 1991r. *o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa* (Dz. z 2012r. poz. 1187 z późn. zm.), Agencja Nieruchomości Rolnych w pierwszej kolejności gospodaruje mieniem Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w drodze sprzedaży nieruchomości. Do dzierżawy przeznaczają jedynie te nieruchomości, które nie mogą zostać sprzedane, np. z uwagi na nieuregulowany stan prawny albo toczące się postępowanie o sprzeczne z prawem przejęcie na własność Państwa. Obecnie nie jest planowana zmiana przepisów ww. ustawy w tym zakresie.

W odniesieniu do propozycji dokonania przeglądu i rozszerzenia listy produktów dopuszczonych do sprzedaży bezpośredniej, należy stwierdzić, że obowiązujące przepisy z zakresu bezpieczeństwa żywności pochodzenia zwierzęcego, umożliwiają rolnikom prowadzącym drobne gospodarstwa rolne wprowadzanie na rynek różnego rodzaju, zarówno nieprzetworzonych, jak i przetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego, produkowanych we własnych gospodarstwach.

Warunkiem wprowadzania na rynek produktów pochodzenia zwierzęcego jest spełnienie wymagań mających zastosowanie do danego rodzaju działalności oraz uzyskanie wpisu do rejestru prowadzonego przez właściwego terytorialnie powiatowego lekarza weterynarii. Tego rodzaju działalność można prowadzić w ramach sprzedaży bezpośredniej albo działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, dla których wymagania określają rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

- a. z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. z 2007 r. Nr 5, poz. 38),

- b. z dnia 8 czerwca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (Dz. U. Nr 113, poz. 753).

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej, w ramach sprzedaży bezpośredniej rolnicy mogą produkować i sprzedawać niewielkie ilości następujących produktów pochodzenia zwierzęcego:

- tuszek drobiowych (np. kur, indyków, gęsi) i tuszek zajęczaków (np. królików, nutrii) - pozyskanych ze zwierząt poddanych ubojowi w gospodarstwie,
- produktów rybołówstwa (tj. żywych, schłodzonych lub poddanych niektórym rodzajom obróbki: patroszeniu, usuwaniu płetw, odgławianiu, wykrwawianiu),
- surowców pochodzenia zwierzęcego takich jak: surowe mleko, surowa śmietana, jaja konsumpcyjne,
- produktów pszczelich nieprzetworzonych (takich jak miód, pyłek pszczeli, pierzga, mleczko pszczele),
- żywych ślimaków lądowych (jadalnych, określonych gatunków).

Natomiast w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, rolnicy mogą prowadzić produkcję przetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego takich jak: produkty mleczne, produkty rybołówstwa, surowe wyroby mięsne, mięso mielone, produkty mięsne, jak również mogą prowadzić rozbiór i sprzedaż świeżego mięsa wołowego, wieprzowego, baraniego, koziego, końskiego, drobiowego, świeżego mięsa zwierząt łownych oraz zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych.

W odniesieniu do sprzedaży bezpośredniej, możliwość rozszerzenia listy sprzedawanych produktów jest ograniczona, ponieważ katalog produktów, które mogą być wprowadzane na rynek na warunkach i zasadach określonych w przepisach krajowych państw członkowskich Unii Europejskiej, został wskazany w przepisach unijnych, tj. w art. 1 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego i jest to katalog zamknięty.

W przypadku działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, rodzaje sprzedawanych produktów nie zostały wprost wskazane w przepisach unijnych, jednakże zgodnie z ideą zawartą w motywie 13 do ww. rozporządzenia (WE) nr 853/2004, działalność ta powinna dotyczyć jedynie niektórych rodzajów produktów (pochodzenia zwierzęcego) i zakładów. Zatem i w tym przypadku możliwość rozszerzenia listy produktów jest w pewnym stopniu ograniczona.

Sprawy dotyczące wymagań higienicznych odnoszących się do produkcji produktów pochodzenia roślinnego leżą w kompetencji Głównego Inspektora Sanitarnego podległego Ministrowi Zdrowia.

Dodatkowo, warto podkreślić, że sprzedaż żywności konsumentom końcowym, w tym przez rolników prowadzących drobne gospodarstwa rolne, jest również możliwa w ramach handlu detalicznego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, nadzór w zakresie bezpieczeństwa żywności w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego znajdujących się w handlu detalicznym sprawuje Państwowa Inspekcja Sanitarna, podległa Ministrowi Zdrowia.

Tadeusz Nalewajk
up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PODSEKRETARZ STANU

Tadeusz Nalewajk